

dalo streljati, tedaj bi, kar se tega tiče, še bolj bila trdnjava, kakor Šumla. Vendar, odkar je po Rusih leta 1829 bila uničena, ni se več popravil kvar (poškodovanje) na zidih; tudi lega ni tako važna, ker iz Varne vendar še ni sloboden prelaz čez Balkan, ker cesta se steka z uno iz Šumle; al Varna je zavoljo tega tolike važnosti, ker odtod prihaja za Bolgare blago pomorsko; tudi je v luko prestop zmiraj varen in lahek. Med mornarji in tesarji pri ladijah vidiš skoro same Bolgare, o katerih pravijo, da so pridni in hrabri mornarji. — Čisto bolgarska luka Burgas manje je veljave, ker od nje Bolgarom ni najbližji in najlahkejši pristop.

5. Preteklost Bolgarije in Bolgarov.

Ni še do jasnega razvito vprašanje, kdo so bili stari stanovniki balkanskih krajev; v zapadnem delu — mislijo učeni — naseljeni so bili Albanezi ali Skipetari; kdo v iztočnem delu, se ne vé kaj pravega. Kraj dolnje Donave pa so od nekdanj stanovali Slaveni; neke so si drugi narodi kakor Kelti in nekteri trački narodi in tudi rimske legije pod peto spravile, neke pa porinile bolj na sever. Bolji časi samostojnosti prišli so jim po Hunih in posebno po Atilu, ki jih je osvobodil in spodbudil na politiško delovanje; vsled tega si leta 449 po Kr. rojstvu podvržejo Dalmacijo.

Iz njihovega roda bil je rimski cesar Justinian (nekteri pravijo, da se je rodil blizo Skoplje, nekteri pa, da v Vedrijani, kjer sedaj stoji Kjudenstil na Strumi) in poveljnik Veličar (Belizar), Dobrogost in Vsegrad.

Menda že za Atilo so Slovani začeli v malih vojskah ali čoporih širiti se po Srbii in podonavski Bolgarii; občine ali vasi demokratiške med seboj niso bile v nobeni zvezi. Leta 551. zavzamejo si zopet Dalmacijo ter tam prezimijo. Tako so se Slaveni v teh krajih vtrdili, da je Carigrad leta 581. proti njim na pomoč poklical Obre (Avare), ter vendar ostanejo gospodarji domači vse do Ohrida, čeravno so jih Grki stepli 583. leta.

V samih demokratiških občinah živé večkrat so Slaveni podlegli Grkom; leta 671. pa od Dona pod Asparuhom divji Bolgari pridejo v Dobručo in pridobivši Grke, precej lahko se razlijejo v podonavski današnji Bolgarii in le po času v politiškem zmislu se Slaveni zrastejo v en narod, posebno po duhu krščanstva prejeli so tudi duševno omiko slavensko. In ker so le po malem in pozno svojo moč raztegnili čez Balkan ter tudi pozneje niso drugi tatarski narodi tako lahko se naseljevali po Tracii in Macedonii (na Marici, Strumi in na Vardaru), menda so južni Slaveni (danešnji južni Bolgari) bolj čisti ostali od bolgarskih in drugih tatarizmov.

Bolgarski kralj Krum Grke večkrat zmlati ter od Karpatov do Zagorja (Zagore) vlada z močno desnico in prvi pomisli, kako bi sedež svoj prenesel v sam Carigrad. Njegovi nasledniki žalibog niso zmiraj šli po tej poti, ampak so žalili Srbe, hoté si jih podvreči.

Druga polovica 9. stoletja je Bolgarom s krščanstvom prinesla najlepši cvet, — zlato dôbo. Metod učil je krščansko vero v bojih se Srbi in Grci nesrečnega Borisa ali Bogorisa, ter je v njem podučeval tudi bolgarski narod. Da se pokrsti, carigradski car Mihael pošlje nekega škofa, in ko se en del naroda popunta zavoljo krščanstva, premaga jih Boris, in navladan vès bolgarski narod dá se pokrstiti.

Leta 863. Metod in njegov brat Ciril pozvana gresta k Svatopolku, da veliki moravski narod začneta z domačo, slovansko besedo učiti krščanskega nauka; med tem Boris hoté se odtrgati od patrijarha carigradskega,

prosi papeža za poseben patrijarhat in rimske duhovne; ti pridejo ter vpeljajo rimski obred, patrijarha in nadškofa pa ni dobila Bolgarija. Za kratko se po konciliju, sèšlem leta 869. v cerkve zopet vpelja jezik slavenski.

To se najjasneje vidi iz tega, da so Bolgari leta 885. Gorazdo, sv. Klimenta in druge Metodove in Cirilove učence prijazno sprejeli v svojo zemljo, ko so iz Velike Moravske po spletkarijah solnograških privrženikov latinskega obreda in jezika v cerkvi bili izgnani iz te dežele. Ti možjé kakor tudi eparh Johannes, škof Konstantin, Gregor in mnih Hrabr. so pod okriljem in s pomočjo kralja Simeona konec 9. in na početku 10. stoletja zbudili lep cvet duševne omike; razun cerkvenih spisov izvirnih in prestavljenih izdelovali so omikanci razne samostojne dela o bogoslovju in posvetnih znanostih, o modroslovju, govorništvu, zgodovini in predmetih iz zunanje narave. Sam Simeon je iz dela sv. Ivana Zlatoustega napravil kratek posnetek, kateri se je pri Bolgarih in tudi pri Rusih silno dopadal. Da so se cerkvene knjige s posebno marljivostjo izdelovale, to se samo po sebi razumeva, „dosti je napolniti, da so skoro vsi prevodi cerkvenih knjig in preveliko število spisov od sv. očakov, kateri so se v sledečih stoletjih zmiraj prepisovali ter služili duševnim potrebam bolgarskega, srbskega in staroruskega naroda, iz bolgarske zemlje in to od poslednjega časa Borisove vlade, in od časa njegovega sina Simeona.“ (*Hilferding „Gesch. der Serben und Bulgaren“ nemški prevod 1856.*) To je najlepša dôba bolgarskega duha. Tako je ta vladar največi med ovenčanimi glavarji bolgarskimi spoznal, da je pozvan za vodja pa tudi za omikovavca svojega naroda; tako je omiko častil on, ki je carom nalagal mir ter v zunanjem življenji velikolepje bizantinskih carjev daleč znal prekositi; marljivo obdelovanje naukov vcepljenih po sv. Cirilu in Metodu, in da je mladi narod hrepenel za duševnim delovanjem, in sam izgled „knjigoljubečega cara“, vse to se je ob enem steklo v Bolgarii ter narod povzdignilo do največe njegove omike. (*Hilferding str. 91.*) To je zraven prevodov napravljenih po veliki Moravski zlata dôba staroslovenskega jezika. (Dal. prih.)

Deželni zbori.

Deželni zbor v Ljubljani.

V 19. seji (13. aprila) je bilo na vrsti poročilo, kaj se je storilo za to, da bi dežela kranjska dobila povračilo za tisto premoženje, ki ga je nekdanj vlada na-se spravila. Poročevalec dr. Zupan pripoveduje, da je zdaj premalo časa do konca letošnjih sej, da bi se moglo natanko presoditi to delo, ki še neprepisano leži v pisarnici deželnega računstva, in ki pripoveduje, kako se je v dôbi celih 37 let godilo s to rečjo; — torej poročevalec svetuje, naj zbornica za zdaj samo zvé, kako so te reči. Nasvèt je obveljal. — Za tem pride na vrsto poročilo o tem, kako bi dežela dolg plačala denarnici zemljišne odveze. Poročevalec dr. Zupan je rekel, da deželnemu zboru ni dovoljeno, da bi se zarad tega naredilo loterijsko posojilo, kakor je lani svetovala zbornica, da je pa presvitli cesar vendar naročil državnemu ministru, naj zvé od deželnega odbora, kako bi se te reči najlaže dale spraviti v red kar bode največ mogoče brez novih davkov. Po razkazovanji deželnega računstva bode naša dežela konci 1865. leta gori omenjeni denarnici zemljišne odveze dolžna 6 milijonov in 620.000 gold., kateri se imajo od 1866. leta v 30 letih, torej do 1895. leta plačati. Vsako leto se bode tedaj na tem dolgu z drugimi stroški vred

moralo po 455.640 gold. plačevati. Do zdaj se je v ta namen k pravim davkom naložilo 26 odstotkov priklada, kar daje na leto po 276.350 gold., in 10 odstotkov priklada k užitnini od vinskih pijač in od mesa, kar na leto daje okoli 50.000 gld., torej vsega skup po 326.350 gold., da tedaj primanjkuje po 129.290 gold. na leto, in treba je, da se to kako dobi. Davkov ni mogoče več povišati, ker je dežela že zdaj preobložena, in ker je tudi Njih veličanstvo naročilo, da se je pri tej reči novih davkov ogibati; zato je deželni odbor vso to reč izročil vladi s prošnjo, naj ona pomaga in svetuje; a do zdaj ni še dobil odgovora, ktereга je treba počakati, predno se kaj več sklene o tej stvari; toraj svetuje, naj zbornica to poročilo za zdaj le zvé. Zbornica je ta nasvet potrdila. — Prišla je na vrsto potem prošnja mernopeške občine, da bi se ji potrdila prodaja neke stare mežnarske hiše. Zbornica je odobrila prodajo; tudi zoper prošnja Nadanjega sela, ki želi nekaj pašnikov med seboj razdeliti, ni bilo nobenega upora. Poslanec žl. Strahl je dalje poročal o prošnji Krškega mesta, da bi se kmalu naredil dovoljeni most preki Save od Krškega na Videm, in svetoval, naj se tudi ta prošnja izroči deželnemu odboru. Poslanec Zagorec je (slovenski) opomnil, da je ta reč zares jako potrebna, in tudi ceste naj bi se popravile, da bi se več tako ne pretepal živina, kakor se zdaj preteplje. Zbornica je odobrila. Na to se je volil za državni zbor nov poslanec namesti žl. dr. Wurzbach-a, ki je v tej volitvi bil zopet izvoljen s 25 izmed 27 glasov, in vzel je volitev, rekoč, da zgodovina pripoveduje, kako se je bil nek Rimljan vrgel v globok prepad, da bi otel svojo domovino, in da se tudi on neče težavnega dela za domovino ogibati. — Naposled je še poslanec Ambrož poročal, da je v Marovi trgovski učilnici toliko prostora, pa se va-njo lahko dostojno spravijo vsi 3 razredje višje realke, laboratorija, fizikalna hramba in voditeljeva pisalnica, in da se to vse s pokritim hodiščem lahko zveže z licejskim poslopjem, in da g. Mar za stanovanje, svečavo, kurjavo, snaženje in rabo potrebnega orodja hoče imeti po 1800 gold. na leto, pa da je pripravljen za 5 let pogodbo podpisati. Poročevalec je svetoval, naj bi zbornica odobrila, da se ta ponudba vzame. Zbornica je ta nasvet soglasno potrdila.

Najbolja.

Moj očka so djali:
Oženim naj se,
In zdaj premišlujem,
Bi vbogal al ne?

Na levo, na desno,
In križem svetá
Skrbnó se oziram, —
Dovelj je blagá.

Velike ne maram,
Zapodil bi jo,
Bojim se, da nosil
Bi lojtre za njo.

Premajhne ne maram,
Če tud' ima grad,
Ko bi jo poljubil,
Bi zlomil si vrat.

Debele ne maram,
Je polna mastí;
Še goska pretolsta
Mi kar ne diší.

Pretonke ne maram,
Ta je le za post;
Če treba polena,
Gram sekati ga v gozd.

Bogate ne maram,
Če nima možgan;
Saj kruha ne stradám
In nisem cigan.

Prevboge ne maram,
Brez cvenka ni nič;
Ž njo bi se le jokál,
Sam pojem ko tič.

Prestare ne maram,
Ker kača je kač;
Se nečem znebiti
Prezgodaj še hlač.

Premlade ne maram,
Je huđe krví,
In kar posušila
Bi moje kostí.

Pegrde ne maram,
Je vrag čez in čez,
In nočem o solncu
Zatiskati očes.

Prelepe ne maram,
Ker zame le ní,
Le srečen je, kdor se
Rožičkov bojí.

Učene ne maram,
Najhujši je zlod',
Ker jaz bi bil hlapec
In ona gospod.

Neumne ne maram,
Ker meni gorjé,
Če prazna le slama
Ji raste 'z glavé.

Nemškute pa najmanj,
Ker Slave sem sin,
Slovincem ne manjka
Slovenskih deklin.

Najbolj je: nobena!
Pa kaj bi več pel,
Saj veste, da tiček
Je davno se vjel.

Miroslav.

Dopisi.

Iz Prage 27. maja. — ? — (*Volbe za državni zbor. Zakon o ravnopravnosti v šolah. 18. §. volbenega reda. Število pevcev.*) Znano je, da je poslalo lani 11 českých poslancev pismo na Dunaj, v katerem so naznanili državnemu zboru, da se ne udeležijo državno-zbornih razprav tako dolgo, dokler vlada ne poskrbi, da zasedejo poslanci vseh avstrijskih kronovin tam svoje mesto, pa ne ene besedice ni bilo v pismu, da se odrekó državno-zbornemu poslanstvu; al vendar sklene tadajni faktično in formalno ožji državni zbor, da so izgubili ti poslanci svoj mandat. Vse je bilo tiho, kar naznani naenkrat prvosednik deželnega zbora, da mu je prišlo od vlade povelje, naj česki zbor voli nove poslance na Dunaj za odstople, umrle, in one, ki so lani poslali znani protest v državni zbor. Vkljub ugovorom onih enajstih, da se niso odrekli in da ne mislijo se odreči mandatu, a da pojdejo koj na Dunaj, ko bode zastopana tam vsa Avstrija, začnejo se volbe. 6 českých poslancev zapustí zbornico, 55 izusti „nevolím“, 136 nemških poslancev voli vseh 22, ki jih ima česki zbor voliti za Dunaj, in izvoli si jih 14 iz svoje nemške stranke; 7, ki so jih izvolili izmed českých poslancev, ne prevzame mandata, kajti bili so med onimi, ki niso volili. Česka stranka neče spoznati veljave vseh voleb, kajti večina novo-izvoljenih je bila izvoljena le po večini onih 136 glasov, ne pa po večini vseh pričujočih poslancev. Čehi protestujejo proti veljavi teh voleb; „naj sodi državni zbor, so li volbe pravilne ali ne“ — je rekel ironično dr. Rieger. To je rešilo deželnega maršala iz zadrege. „Da! državni zbor naj sodi“ — izusti tudi on zadovoljno. Dr. Grünwald uloží protest proti načinu voleb, dr. Rieger proti volbam namesti gori omenjenih 11 poslancev. Radovedni smo, kaj bode zdaj sklenil državni zbor dunajski. — Važne so bile seje 24., 25. in 27. maja. Na dnevnem redu stala je ravnopravnost jezikov v srednjih šolah; tako se z eno besedo imenujejo gimnazije in realke. Zanimivejši deli zakona so: „Oba deželna jezika imata v srednjih šolah enake pravice.“ „Podučevati sme se povsod le v enem teh dveh jezikov.“ „Drugi deželni jezik ima biti obligaten (zapovedan) nauk, ktereга se sme dijak le iz važnih vzrokov oprostiti.“ „Izmed deželnih gimnazij bode 8 viših in pet nižih českých, ostalih 9 viših in dve nižji nemške.“ Najhuji boj se je vnel pri §: „Drugi deželni jezik ima biti obligatni nauk v srednjih šolah: ima se tedaj v nemških gimnazijah in realkah obligatno učiti česki, v českých pa nemški. Da se ima učiti nemški dijak česki, bilo je nemškim poslancem nasilje (Zwang) in Bog vé še vse kaj. Al jedrati krasni govori dr. Brauner-ovi, dr. Loewe-vi (rectora magnifica), in dr. Sladkovskega podrli so vse sofizme dr. Herbstove, ugnali vse repenčenje dr. Brinz-ovo, ki je naravnost rekel, da neče, da se naučé Nemci na Českem česki, da ne bi utonili v Pragi; ozirati se imajo ne samo na Dunaj, ampak tudi v Frankfurt itd. Al vès zakon obveljá (z 101 glasovi proti 94) proti navrhu nemške stranke, ki je hotla, naj se uči družega deželnega jezika le oni, komur je ljubo. Zdaj ima vlada potrditi ta zakon; ako ga po-